

Udržitelnost výroby cukru a lihu v Tereos TTD: od certifikace biopaliv k ESG reportingu

SUSTAINABILITY OF SUGAR AND ETHANOL PRODUCTION AT TEREOS TTD:
FROM BIOFUEL CERTIFICATION TO ESG REPORTING

Naděžda Zvěřinová – Tereos TTD, a. s.

Udržitelnost je v současném ekonomickém i společenském diskurzu pojem mimořádně frekventovaný, jehož obsah se neustále vyvíjí. Navzdory významu, který mu přisuzují vlády, mezinárodní instituce i samotné podniky, neexistuje jediná závazná definice, jež by rozsah udržitelných činností přesně vymezovala. V praxi se tak udržitelnost stává průsečíkem environmentálních, ekonomických a sociálních aspektů. Cukrovarnické společnosti – a potravinářský průmysl obecně – musí udržitelnost vnímat jako rámec dlouhodobé stability, nikoliv jako ohraničený soubor dílčích opatření. Stejně jako jiné obory i cukrovarnictví čelí dopadům klimatické změny, energetické transformace, změn na zemědělských trzích a rostoucím požadavkům zákazníků. Na udržitelnost proto nelze nahlížet pouze optikou emisních ekvivalentů CO₂, ale též přes etiku, sociální dimenzi, zdraví a bezpečnost zaměstnanců, transparentnost, odpovědnost vůči dodavatelům a regionům. Tento široký kontext je dnes pro potravinářské výrobce standardem, nikoli způsobem, jak se odlišit.

Legislativní rámec, který rozvoj udržitelnosti formoval, se začal v evropském prostoru naplno uplatňovat nejprve v souvislosti s podporou biopaliv, nikoliv v potravinářství. První významný dokument představovala směrnice 2003/30/ES, stanovená za účelem podpory využívání biopaliv v dopravě. Skutečný obrat však přinesla směrnice 2009/28/ES (RED I), která kromě dílčích kvót pro obnovitelné zdroje energie definovala základní kritéria udržitelnosti pro výrobu biomasy a biopaliv. Stanovila požadavky

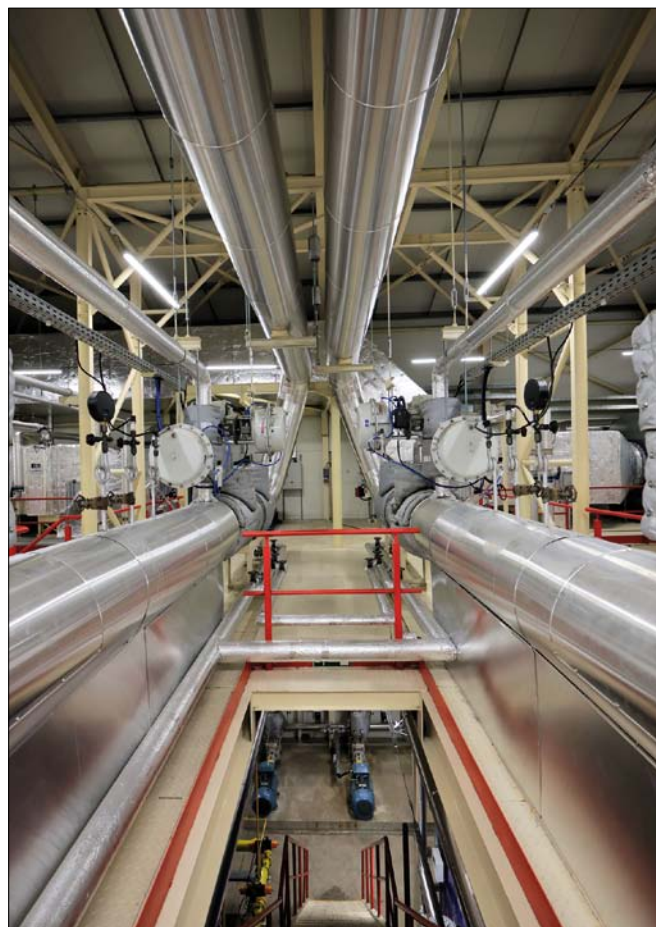
na omezení emisí skleníkových plynů, ochranu půdy, vody a biodiverzity, a zavedla povinnost sledovat celý výrobní řetězec – od pěstování primární suroviny až po logistiku a spotřebu. Členské státy měly povinnost tuto směrnici převést do svých právních řádů a vytvořit systém, který umožní auditu a certifikaci udržitelných palivových produktů. Následné novelizace RED až po současnou verzi RED II a RED III postupně zpřísňovaly kritéria udržitelnosti, vyrůstaly nad rámec kvantitativních cílů a vyžadovaly komplexní analýzy dopadů.

Pro společnost Tereos TTD se udržitelnost stala praktickým tématem již v roce 2009. Motivací nebyla dobrovolná iniciativa, nýbrž tržní tlak ze strany německých odběratelů bioetanolu, kteří vyžadovali prokázání jeho udržitelné výroby. V Německu totiž vstoupilo v témže roce v platnost nařízení Biokraft-NachV, které určovalo, jakým způsobem musí být udržitelná produkce biopaliv a jejich vstupních surovin prokazována. Toto nařízení mimo jiné vyžadovalo evidenci původu biomasy, dokumentaci emisních stop v řetězci, důraz na ochranu půdy a zdrojů i transparentní dohledatelnost. V říjnu 2010 tak společnost Tereos TTD absolvovala první certifikační audit dle standardu ISCC DE, potvrzující shodu s německým regulačním rámcem. V roce 2011 byl standard ISCC uznán Evropskou komisí jako systém kompatibilní se směrnicí o obnovitelných zdrojích, což vedlo ke vzniku evropské varianty ISCC EU, která se stala dominantním prostředkem dokazování udržitelnosti v oblasti biopaliv.

Obr. 1. Cukrovar Dobruška v posledních letech zásadně modernizoval (pračka řepy, věžová extrakce, nové skladovací silo na cukr)

Obr. 2. V českomeziříčském závodu byla uhelná kotelná nahrazena novým plynovým zdrojem energie

Společnost se tak poprvé dostala do situace, kdy musela analyzovat a ověřovat environmentální dopady nejen vlastní výroby, ale také činnosti dodavatelů. Tematické okruhy, jako jsou emisní náročnost pěstování řepy, energetická účinnost výroby, úspory proti fosilním palivům nebo zákaz výroby na odlesněných plochách, se staly předmětem komunikace s pěstiteli cukrové řepy. V České republice se povinnost prokazovat shodu s kritérii udržitelnosti pro biopaliva oficiálně prosadila od ledna 2012. Tehdy si jen málokdo dokázal představit, že o patnáct let od první certifikace biopaliv bude obdobný systém vyžadován v potravinářství, přičemž navíc nevznikne jako adaptace schémat biopaliv, ale jako zcela autonomní a paralelní agenda.

S postupným rozšiřováním evropské legislativy a zvyšujícími se nároky trhu se udržitelnost transformovala ze soutěžní výhody na podmínku nezbytnou pro přístup na trhy a udržení obchodních partnerů. Co začínalo jako výhoda technologie nebo certifikace, se proměnilo v povinnost, jejíž zanedbání vede k omezení odbytu, penalizacím či nepřímému vyloučení ze sektorových dodavatelských řetězců. Zároveň se však zvyšovala administrativní zátěž – evidenční, auditní i dokumentační – jejíž ekonomický přínos není vždy zřejmý. Pro výrobu cukru a lihu vznikla dvojkoľejnost. Sektor biopaliv disponoval vyspělou certifikační infrastrukturou (ISCC, REDcert, metodiky LCA), zatímco potravinářská část odvětví začala budovat vlastní etické, sociální a environmentální audity. Důsledkem je roztržistost požadavků, která nutí výrobce prokazovat shodu s různými systémy, jejichž obsah se překrývá, ale jejich forma nikoliv.

Proto společnost Tereos TTD postupně rozšířila udržitelnost na úroveň systémového řízení. Do portfolia certifikací patří mezinárodní norma ISO 14001 pro environmentální management, ISO 50001 pro řízení energetického hospodářství, auditorská platforma SMETA zaměřená na pracovní a sociální standardy a hodnocení EcoVadis, které zohledňuje environmentální, sociální a etické aspekty a usnadňuje srovnání s jinými evropskými podniky. Dodavatelský řetězec cukrové řepy je auditován podle standardu SAI Platform (FSA 3.0), jenž zkoumá environmentální a agronomické přístupy pěstitelů. Bez tohoto propojení by nebylo možné obhájit udržitelnost produktu jako celku.

Skupina Tereos vypracovala program a cíle udržitelnosti, které byly předloženy a schváleny iniciativou SBTi (pozn. SBTi – Science Based Targets initiative je mezinárodní iniciativa, která pomáhá firmám stanovit vědecky podložené cíle snižování emisí skleníkových plynů v souladu s Pařížskou dohodou). Vedle certifikací se opírá o investice a reálné technologické kroky. Cukrovar Dobruška v posledních letech zásadně modernizoval. Dvě starší difuze byly nahrazeny věžovou extrakcí s vyšší účinností a nižší energetickou náročností. Investice do praní řepy snížily ztráty suroviny a spotřebu vody. Výstavba sila s kapacitou 50 tis. t cukru eliminovala logistické přesuny do externích skladů, čímž se snížila dopravní uhlíková stopa i provozní náklady. V závodu České Meziříčí byla uhelná kotelná nahrazena novým plynovým zdrojem energie, který splňuje přísné emisní limity a umožňuje další redukci CO₂. Energetické soběstačnosti napomáhá rovněž výroba bioplynu z čistíren pracích vod, jenž se využívá pro ohřev technologických médií. V balicím centru Mělník byla v roce 2025 uvedena do provozu fotovoltaická elektrárna, která pokrývá část spotřeby balicích linek. Všechny tyto kroky sledují primárně snižování energetické náročnosti a emisí, nicméně i zde platí, že investice musí být ekonomicky obhajitelné, přičemž jejich návratnost může být delší než legislativní cyklus.

Významným posunem je rovněž měření uhlíkové stopy organizace v rozsahu scope 1–3. Od roku 2023 Tereos každoročně kalkuluje emise z přímého spalování, nakupované energie i celého dodavatelského řetězce. Výpočty verifikuje externí auditor. Jelikož zákazníci stále častěji žádají uhlíkový profil konkrétního produktu, připravuje společnost výpočet uhlíkové stopy cukru podle normy ISO 14067. Velká část emisí skupiny Tereos spadá do zemědělské části – proto vzniká dialog s pěstiteli o změnách agrotechniky, regenerativním hospodaření, omezení minerálních hnojiv nebo o využití mezplodin.

Cukrovarnická výroba je ve své podstatě cirkulární. Z cukrové řepy získáváme nejen cukr a ethanol, ale také krmiva, hnojiva, obnovitelnou energii, vodu i minerální frakce pro rekultivaci. Tento princip minimalizuje odpad a zvyšuje využití zdrojů, což snižuje spotřebu vody a energie z externích zdrojů. Jelikož však udržitelnost přesahuje environmentální aspekt, Tereos TTD dbá rovněž na sociální standardy a bezpečnost práce. Již zmiňované audity SMETA (pozn. Sedex Members Ethical Trade Audit) a transparentní komunikace skrze platformu SEDEX umožňují obchodním partnerům posoudit stav dodavatelského řetězce. Nad rámec toho probíhá každoroční hodnocení udržitelnosti celé skupiny Tereos skrze platformu EcoVadis, která usnadňuje srovnání s jinými evropskými podniky.

Zkušenost z biopalivových trhů ukazuje, že udržitelnost se nevyvíjí pouze formou certifikace. Na trhu s biopalivy se situace vyvinula ze základního požadavku na certifikaci až na limity emisí skleníkových plynů, které přímo ovlivňují cenu a obchodní udržitelnost produktu. Sektor cukru a lihu bude čelit analogickým

výzvám. Evropská databáze UDB pro biopaliva, nové požadavky RED III nebo nařízení EUDR o odlesňování zásadně změní fungování globálních trhů. Podniky budou muset udržitelnost dokazovat nejen vůči odběratelům, ale i regulatorním orgánům, což zvyšuje nároky na dokumentaci, interní procesy a dodavatelské vztahy. Významným milníkem bylo přijetí evropské směrnice CSRD, která rozšiřuje a posiluje povinnost společností zveřejňovat informace o udržitelnosti, tzv. ESG (environmentální, sociální a správní) reportování.

V Tereos TTD se hlásíme k principům udržitelnosti a považujeme je za nezbytný předpoklad dlouhodobé stability podnikání. Je však nutné otevřeně konstatovat, že implementace těchto principů není ekonomicky neutrální. Výrobní odvětví cukru a lihu je kapitálově náročné, dlouhodobé investiční cykly narážejí na rychle se měnící regulační rámec a energetickou volatilitu. Transformace průmyslových provozů je správná, ale její náklady musí být sdíleny napříč hodnotovým řetězcem i společností. V opačném případě dochází k erozi konkurenceschopnosti evropských producentů, zatímco mimoevropské trhy vstupují do EU bez shodné míry regulace. Cukrovarnický sektor je schopen se přizpůsobit — umí inovovat a modernizovat — ale bez odpovídající podpory nebo férového regulačního prostředí může být udržitelnost spíše překážkou než výhodou.

Společnost Tereos TTD je připravena sehrát aktivní roli v transformaci sektoru. Investujeme do moderních technologií, posilujeme kompetence dodavatelů a zajišťujeme transparentní reporting emisí, výsledků auditů i sociálních ukazatelů. Je však nezbytné realisticky přiznat, že éra „udržitelnosti jako konkurenční výhody“ se vyčerpala. Cukrovarnický a lihovarnický průmysl vstupuje do nové etapy, v níž se udržitelnost stává

základní podmínkou samotného fungování odvětví — podmínkou přístupu na trhy, kompatibility se zákaznickými požadavky i regulatorní shody.

O to více je potřebné vést debatu o udržitelnosti pragmaticky, s respektem k ekonomické realitě, a to nejen z perspektivy zpracovatelů, ale také pěstitelů, na nichž stojí stabilita celého hodnotového řetězce cukrovka–cukr.

Aby mohl český cukrovarnický a lihovarnický sektor dlouhodobě naplňovat své závazky v oblasti dekarbonizace, modernizace a odpovědného podnikání, potřebuje především stabilní, předvídatelný a koordinovaný legislativní rámec. Investiční cykly v potravinářství a energetice trvají desítky let — proto je klíčové, aby regulační prostředí umožňovalo plánování a nebylo zatíženo častými, narychlo přijatými změnami.

Stejně zásadní je i zajištění férových podmínek mezi evropskými producenty a dodavateli ze třetích zemí. Evropské podniky dnes plní mimořádně přísné environmentální, sociální a etické požadavky, které se promítají do jejich nákladové struktury. Pokud má být evropská produkce cukru a ethanolu dlouhodobě udržitelná a konkurenceschopná, je nezbytné eliminovat asymetrii mezi regulovanými a neregulovanými trhy a zabránit tzv. carbon leakage v potravinářství.

Budoucnost sektoru bude určována kvalitou veřejných politik, dostupností podpory pro dekarbonizační projekty, stabilitou zemědělské produkce a úzkou koordinací energetické a potravinářské legislativy. Pokud bude regulační rámec nastavován promyšleně a v dialogu se zemědělskými a průmyslovými podniky, může být české cukrovarnictví i nadále příkladem odvětví, které dokázalo skloubit tradici s technologickou inovací a odpovědným způsobem výroby.

Obr. 3. V balicím centru Tereos TTD v Mělníku byla loni uvedena do provozu fotovoltaická elektrárna na střechách objektů

